

Grzegorz Patola

Rolnictwo oraz oddolne inicjatywy realizowane wśród społeczności wiejskich w Holandii

Nie od dziś wiadomo, że rolnictwo holenderskie należy do najbardziej wydajnych na świecie. Dochód z jednego hektara jest tam blisko siedmiokrotnie wyższy niż w Polsce. Po obejrzeniu kilku gospodarstw holenderskich, przeprowadzeniu wywiadów z ich właścicielami oraz po przeczytaniu kilku artykułów na temat holenderskiego rolnictwa te wyniki przestają dziwić. Ciągłe inwestowanie w rozwój gospodarstw, utarte od lat rynki zbytu, dobre położenie geograficzne (bliskość morza), jedno z największych portów handlowych na świecie, połączenie całego kraju siecią kanałów, świetne nawodnienie gleby, stosunkowo duże gospodarstwa rolne (poniżej 50 ha określane są w Holandii gospodarstwa małe) oraz sprzyjający klimat. To podstawowe czynniki decydujące o tak wysokim poziomie rozwoju holenderskiego rolnictwa. Holandia zajmuje drugie miejsce na świecie (po Stanach Zjednoczonych) jeśli chodzi o eksport produktów rolnych. Większość holenderskich rolników to osoby zamożne (w rolnictwie pracuje około 2%). Wśród nich nie brakuje milionerów, a nawet miliarderów! Spora część rolników jest obciążona najwyższą stawką podatku dochodowego, która wynosi tam 52%. Przekroczenie jej wcale nie jest trudne ponieważ dotyczy każdego kto w ciągu roku podatkowego osiąga dochody powyżej 56 tysięcy Euro. Zresztą najniższa stawka podatku dochodowego (33,1%) wynosi więcej niż najniższa w Polsce. Pomimo tego tamtejsi rolnicy nie narzekają na swój los. Zastosowane nowoczesne technologie oraz używane urządzenia sprawiają, że większą część pracy w gospodarstwie zamiast ludzi wykonują maszyny.

W jakim stopniu pomaga im państwo? Jak twierdzą sami rolnicy, w niewielkim. Doradztwo rolnicze jest tu od ponad 20 lat całkowicie prywatne (warto jednak podkreślić, że są z niego bardzo zadowoleni), pomoc w formie dopłat dotyczy tylko bezpośrednich płatności do hektara, które *nota bene* należą do jednych z największych w Unii Europejskiej (417 Euro za hektar). Państwo natomiast dopłaca do tzw. zielonej energii. Gdyby nie to budowa turbin wietrznych byłaby tu w ogóle nie opłacalna, gdyż państwo dopłaca drugie tyle do wartości rynkowej kilowata energii.

Zielona energia jest w Holandii coraz bardziej popularna, stąd powstaje coraz więcej Lokalnych Inicjatyw Energetycznych, które w skrócie mają na celu pomagać lokalnym społecznościom w uniezależnieniu się od „dużych” dostawców energii, dążeniu do uzyskania wpływu na jej ceny z uwzględnieniem zrównoważonego wzrostu i ochrony środowiska. W celu realizacji powyższych postulatów powstają Centra Technologiczne dotyczące w całości Odnawialnych Źródeł Energii. Skupiają one naukowców, studentów, przedsiębiorców oraz lokalne władze. Przykładem są projekty, gdzie lokalne, często niewielkie firmy dzięki współpracy ze sferą nauki mogą tam testować nowoczesne rozwiązania.

Poniżej kilka przykładowych projektów realizowanych dzięki współpracy studentów, naukowców, przedsiębiorców oraz samorządu:

- 1) **„1000 czystych gospodarstw domowych”** – projekt mający na celu ograniczenie zużycia energii w gospodarstwach domowych. Realizowany dzięki współpracy trzech regionalnych firm z branży IT, które udostępniły do testowania kilka rodzajów aplikacji oraz urządzeń mających na celu mierzenie zużywanej energii w gospodarstwach. Następnie naukowcy wraz ze studentami Uniwersytetu porównali wyniki badań pochodzących z różnych gospodarstw. Rezultaty ich pracy pokazały, że mieszkańcy domów, w których przeprowadzono eksperymenty, poprzez zmianę swoich zwyczajów w podejściu do używania energii mogliby średnio ograniczyć jej zużycie aż o 30%. Realizacja projektu była możliwa dzięki wsparciu finansowym urzędu miasta Groningen w wysokości 110 tys. Euro. Miasto wsparło ten projekt ponieważ ma ambicję zdecydowanego ograniczenia dwutlenku węgla do 2035 roku. Ponadto władze samorządowe uważają, że projekt wpłynie stymulująco na rozwój ekonomii, doprowadzi do wzrostu zatrudnienia oraz wzmocni postrzeganie Groningen jako miasta przyjaznego innowacyjnym projektom oraz nowoczesnym rozwiązaniom.

- 2) „**Energia dla Grunneger**” jest to projekt, którego głównym celem jest uniezależnienie się lokalnej społeczności od dostawców energii dzięki zastosowaniu odnawialnych źródeł energii. Celem projektu jest doradztwo oraz pomoc mieszkańcom w przekształcaniu swoich gospodarstw tak, aby stawały się one samowystarczalne. W tym celu powołano Lokalną Grupę Energetyczną działającą w prowincji Groningen. Grupa działa na zasadach kooperatywy. Jej członkiem może zostać każdy. Jej fachowe działanie wsparte jest wiedzą specjalistów z zakresu Odnawialnych Źródeł Energii. Zyski z działalności Grupy są reinwestowane w kolejne lokalne projekty. Firma skupia się na zastosowaniu paneli solarnych oraz energii termalnej.

- 3) “**Zrównoważony system komunikacji**” – projekt badający możliwość korzystania ze środków transport poruszających się w 100% dzięki zastosowaniu nowoczesnych, przyjaznych środowisku rozwiązań. Jednym z pomysłów jest zastosowanie paneli słonecznych lub fotowoltaicznych na dachu samochodu, co pozwoli wykorzystać energię słoneczną do poruszania się w trasie. Ponadto pozyskana energia mogłaby być także wykorzystywana do innych urządzeń domowych w momencie kiedy samochód nie byłby używany.

- 4) **„Energetyczna Stodoła”** to projekt bezpośrednio powiązany z Parkiem Technologicznym EnTranCe. Celem projektu było zbudowanie na terenie Parku stodoły ze słomy, która będzie miejscem organizacji wystaw, konferencji, szkoleń oraz innych wydarzeń. Konstrukcja jest uznawana za bardzo trwałą i wytrzymałą. W projekt zaangażowani byli naukowcy którzy wraz ze studentami zaprojektowali konstrukcje, tak aby spełniała ona wymagane kryteria. Wybudowana stodoła służy jako przykład dla rolników, którzy chcieliby zbudować taką konstrukcję w swoim gospodarstwie.

Co z Lokalnymi Grupami Działania oraz programem Leader? Lokalne Grupy Działania w Holandii mają już ponad dwudziestoletnią tradycję. Obecnie jest ich 20, a swoim obszarem obejmują 60% obszarów wiejskich. W założeniu funkcjonują całkiem podobnie do polskich LGD. Mają na celu rozwiązywanie problemów dotyczących obszarów wiejskich, aktywizację społeczności lokalnych oraz podnoszenie jakości życia na obszarach wiejskich. W praktyce wygląda to trochę inaczej. Dlaczego? Po pierwsze ponieważ problemy są tam trochę inne: walka z bezrobociem, które wynosi 7% i jest uznawane za duże, próba radzenia sobie ze starzeniem się społeczeństwa oraz młodzieżą, która od obszarów wiejskich woli duże miasta. Najważniejsze cele ogólne holenderskich LGD to: Ludzie, Ziemia oraz Zysk.

Istnieje spora dywersyfikacja środków pochodzących na realizację poszczególnych działań, projektów realizowanych przez Lokalne Grupy Działania. Środki unijne to zaledwie 25% całości. Kolejne 25% to fundusze z lokalnych gmin oraz spółek wodnych, które w Holandii odgrywają znaczącą rolę. Co z pozostałymi 50%? Są to środki prywatne pochodzące od sponsorów, którymi są zarówno lokalne przedsiębiorstwa jak i indywidualni mieszkańcy. I tak na budowę sportowej areny ze środków prywatnych zebrano ponad 100 tysięcy Euro. A to dlatego, że jak tłumaczyła nam menedżer Lokalnej Grupy Działania Salland Pani Marille, *jeśli znajdą się środki prywatne na pokrycie kosztów jakiegoś działania, to znaczy, że jest rzeczywista chęć zrobienia czegoś wynikająca z realnych potrzeb mieszkańców. Tym samym minimalizujemy ryzyko marnowania publicznych środków.* Drugą istotną różnicą pomiędzy

polскими a holenderskimi lokalnymi grupami działania jest funkcjonowanie biura. W holenderskich LGD pracuje jedna, czasem dwie osoby – przeważnie nie na cały etat. Głównym zadaniem pracowników jest komunikacja z mieszkańcami, odpowiadanie na pytania dotyczące możliwości jakie stwarza program LEADER oraz animacja lokalnych społeczności. Jednak o podjęciu jakiegoś działania decydują sami mieszkańcy. Poniżej przykłady zrealizowanych, działań inwestycji na terenie LGD Salland w latach 2007-2014

- 1) Budowa wielofunkcyjnego obiektu sportowego służącego młodzieży oraz dorosłym
- 2) Projekt polegający na zwiększeniu udziału Odnawialnych Źródeł Energii w gospodarstwach rolnych. W jego wyniku w 45 gospodarstwach rolnych zainstalowano panele fotowoltaiczne
- 3) Wsparcie lokalnych „Zagród Edukacyjnych” poprzez projekt współpracy ze szkołami. Działanie polegało na organizacji cotygodniowych zajęć lekcyjnych na terenie gospodarstw rolnych. Uczniowie nabywali przede wszystkim praktyczną wiedzę z zakresu: biologii, geografii, fizyki, matematyki itd.
- 4) Wdrożenie systemu komputerowego pomagającego w leczeniu osób starszych. Ze względu na problem starzenia się społeczeństwa, braku miejsc w domu starców oraz braku opieki ze strony dzieci, które opuściły rodzinny dom stworzono aplikację, zawierającą bazę danych o chorobie oraz aktualnych informacjach na temat stanu zdrowia pacjentów
- 5) Powstanie stowarzyszenia, które udziela w szkołach lekcji muzyki. Z powodu cięć w budżecie, władze zdecydowały na usunięcie lekcji muzyki z obowiązkowego kanonu nauczania. Aby nie pozbawiać dzieci możliwości rozwijania talentów muzycznych członkowie lokalnej orkiestry zdecydowali się na udzielanie lekcji muzyki w szkołach. Najzdolniejsi uczniowie mogli spróbować swoich sił w orkiestrze.

W latach 2007-2014 Lokalna Grupa Działania Salland, na terenach której zamieszkiwało ponad 100 tys. ludzi miała do dyspozycji 1,8 mln euro ze środków programu Leader. Natomiast zrealizowane w tym okresie inwestycje sięgnęły kwoty 5 mln euro. Natomiast w obecnej perspektywie (2014-2020) Lokalna Grupa Działania Salland będzie miała do dyspozycji 1 mln euro z programu Leader. Na pozostałą sumę w wysokości 2,5 mln euro składają się środki prywatne 1,5 mln euro, fundusze prowincji 500 tys. euro oraz środki

pochodzące ze spółek wodnych także wynoszące 500 tys. euro. Łącznie będzie to więc 3,5 mln euro.

Wszystkie Lokalne Grupy Działania w Holandii mają jeden wspólny sekretariat, który jest odpowiedzialny za administracyjne oraz finansowe sprawy i mieści się w Utrechcie. Pomimo tego osoby związane z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Programem Leader podkreślały zbyt dużą zawilżość procedur, biurokrację oraz nieproporcjonalnie duże środki na obsługę projektów w stosunku do zrealizowanych rezultatów. Poniżej kilka przykładów zrealizowanych działań przez Lokalną Grupę Salland.

Jednym gównych celów Lokalnych Grup Działania jest aktywizacja społeczna. W tym celu LGD organizuje spotkania z mieszkańcami, podczas których mogą oni wyrazić swoje potrzeby. Ponadto od czasu do czasu organizowane są spotkania integracyjne, gdzie mieszkańcy mogą wspólnie coś zrobić (np. wyrób ciasteczek, prace rękodzielnicze itd.) Pracownicy Lokalnej Grupy Działania starają się także animować pewne działania, takie jak np. wspólne sprzątanie lasu, budowa toru z przeszkodami, pielęgnacja zieleni itd. Podobnie jak w Polsce mieszkańcy biorą udział w przygotowywaniu Lokalnej Strategii Rozwoju.

